

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Уткіна М. С.

викладач-стажист кафедри КПДС,

аспірант кафедри АППФЕБ

Сумського державного університету

Харченко А. Л.

Студентка I курсу ННІ права

Сумського державного університету

В контексті постійного розвитку суспільства та євроінтеграційних процесів, які відбуваються на даний час в Україні, все більшого значення набувають правові відносини, які складаються у сфері інтелектуальної власності. Саме збереження, зміцнення і розвиток інтелектуального потенціалу України слід віднести до пріоритетних та головних напрямів та завдань діяльності держави. В сучасних умовах розвитку суспільства об'єкти інтелектуальної власності мають надзвичайно важливе значення для розвитку інноваційної діяльності. Це зумовлено, в першу чергу, тим, що стан захищеності прав інтелектуальної власності є на достатньо незадовільному рівні.

Загалом, аналізуючи визначення категорії «інтелектуальна власність», звертаємо увагу на думку І. Мікульонюк, що пропонує розуміти її у широкому сенсі як закріплені законом права на результат інтелектуальної діяльності в науковій, літературній, художній і промисловій сферах [1]. Загальноживаним є таке визначення вищезазначеної дефініції – це закріплені законом права на результати творчої діяльності людини, які зазначено у ст. 41 Конституції України, тобто кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Таким чином, під об'єктом інтелектуальної власності необхідно розуміти результат певної творчої або ж інтелектуальної діяльності. За В. М. Крижною об'єкт інтелектуальної власності - це результат творчої діяльності, який отримав спільну назву, що підкреслює природу його походження [2]. Досліджуючи процес становлення інституту інтелектуальної власності, ми відмічаємо, що виокремлюються дві групи об'єктів інтелектуальної власності – об'єкти авторського права та об'єкти промислової власності.

Різні підходи до класифікації об'єктів інтелектуальної власності зустрічаємо, аналізуючи міжнародні конвенції, такі як: Стокгольмська конвенція 1967 р., Бернська конвенція, Паризька конвенція. У відповідності до них об'єкти інтелектуальної власності поділяються на художні чи наукові твори, винаходи, результати творчої діяльності, відкриття, промислові зразки, комп'ютерні програми та інші. Чинний нині перелік об'єктів

права інтелектуальної власності міститься у Конвенції 1967 р. Відповідно до неї, інтелектуальна власність включає права, що належать до:

- літературних, художніх і наукових творів;
- виконавської діяльності артистів, звукозапису, радіо- і телевізійних передач;
- винаходів у всіх галузях людської діяльності;
- наукових відкриттів;
- промислових зразків;
- торговельних марок, фірмових найменувань і комерційних позначень;
- захисту від недобросовісної конкуренції, а також всі інші права, які стосуються інтелектуальної діяльності у промисловій, науковій, літературній та художній галузях.

Характеризуючи об'єкти права інтелектуальної власності, яким у відповідності до чинного вітчизняного законодавства надається правова охорона, слід відмітити, що законодавство не надає критеріїв класифікації об'єктів інтелектуальної власності, а лише їх визначає. Саме це зумовлює плюралізм наукових підходів до здійснення їх класифікації. Зокрема, в першу чергу, слід звернутися до Цивільного кодексу України, а саме – ст. 420, у якій безпосередньо і закріплено коло об'єктів права інтелектуальної власності. Так, до них законодавець відніс :

- літературні та художні твори;
- комп'ютерні програми;
- компіляції даних (бази даних);
- виконання;
- фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення;
- наукові відкриття;
- винаходи, корисні моделі, промислові зразки;
- компонування (топографії) інтегральних мікросхем;
- раціоналізаторські пропозиції;
- сорти рослин, породи тварин;
- комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення;
- комерційні таємниці [3].

Дещо незвичною є думка Я. М. Шевченко. Науковець наголошує, що в аспекті інноваційного розвитку України, такі об'єкти права інтелектуальної власності як наукові відкриття, топографії інтегральних мікросхем, раціоналізаторські пропозиції, сорти

рослин і породи тварин, а також комерційну таємницю, слід відносити до інституту охорони так званих «нетрадиційних» об'єктів інтелектуальної власності [4]. Таким чином, автор здійснює диференціацію визначених на законодавчому рівні об'єктів права інтелектуальної власності на «традиційні» та «нетрадиційні». До першої групи відносяться: літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення. До другої групи - винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці [4].

На нашу думку, уваги потребує позиція В. Вірченка, який пропонує умовну класифікацію об'єктів інтелектуальної власності на дві групи.

- за характером суттєвих ознак об'єктів інтелектуальної власності (специфіки їх захисту, особливостей реалізації майнових та немайнових прав);
- за другорядними ознаками, які не розкривають сутність та характер об'єктів інтелектуальної власності, а дозволяють їх розділити відповідно до конкретних завдань дослідження.

Зокрема, до першої групи слід відносити об'єкти авторського та суміжних прав; об'єкти промислової власності; права на засоби індивідуалізації учасників цивільного обігу товарів і послуг. В свою чергу, групу об'єктів інтелектуальної власності за другорядними ознаками можна умовно класифікувати на підгрупи. Так, автор виділяє наступні критерії класифікації:

1. Залежно від функціонального призначення – результати:
 - технічної;
 - мистецької,
 - наукової діяльності та
 - засоби індивідуалізації.
2. Залежно від правової захищеності:
 - захищені та
 - незахищені.
3. Залежно від необхідності реєстрації прав:
 - для яких не передбачено можливість реєстрації;
 - для яких процес реєстрації має додатковий характер;
 - для яких є обов'язковою.
4. Залежно від використання у господарському обороті:

- активні (продуктивні);
- пасивні (непродуктивні) [5, с. 6].

В свою чергу, доктор юридичних наук О. П. Орлюк зазначає, що класифікація об'єктів права інтелектуальної власності на 4 групи (об'єкти авторського права та суміжних прав; об'єкти патентного права та ноу-хау; засоби індивідуалізації цивільного обороту, товарів, робіт і послуг, а також – інші об'єкти) є дискусійною. Вона наголошує на тому, що недоцільно ототожнювати комерційну таємницю із «ноу-хау», оскільки останнє є більш ширшою категорією і включає в себе безпосередньо комерційну таємницю [6, с. 72].

Таким чином, аналізуючи вищевикладене, ми доходимо висновку, що у процесі становлення та еволюції права інтелектуальної власності в цілому, розвиваються і підходи щодо визначення та класифікації об'єктів права інтелектуальної власності. Дане питання є дискусійним, оскільки відсутній єдиний підхід до визначення класифікації об'єктів права інтелектуальної власності за загальноприйнятими критеріями. Так, у відповідності до чинного законодавства України, чіткий перелік таких об'єктів наведено у ст. 420 Цивільного кодексу України. Проаналізувавши підходи науковців щодо класифікації об'єктів права інтелектуальної власності, превалюють такі позиції як поділ на «традиційні» та «нетрадиційні» об'єкти; за характером їх суттєвих ознак та їх другорядними ознаками.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Мікульонок І. О. Інтелектуальна власність: навч. посіб. / І. О. Мікульонок. – 3-тє вид., переробл. і допов. – К. : НТУУ «КПІ», 2012. – 238 с.
2. Право інтелектуальної власності України: конспект лекцій / В. М. Крижна, Н. Є. Яркіна.; За ред. В. І. Борисової. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2008. – 112 с.
3. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page>.
4. Цивільне право України : навч. посіб. у 2-х т. / За заг. ред. Я. М. Шевченко. – К., 2003. – Т. 1.
5. Вірченко В. В. Еволюція підходів до класифікації об'єктів інтелектуальної власності / В. В. Вірченко // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка серія “Економіка”. – 2013. – №144.- С.5-7.
6. Право інтелектуальної власності. Акад. курс / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. – 696 с.

Уткіна М.С., Харченко А.Л. Щодо визначення об'єктів права інтелектуальної власності // Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (Суми, 18-19 травня 2018 р.). Суми: СумДУ, 2018. С. 251-254.